

UDENRIGSMINISTERIET

DANMARK – SYDAFRIKA

PARTNERSKAB FOR FREMTIDEN

DANMARKS NYE PARTNERSKAB MED SYDAFRIKA

Sydafrika spiller en helt særlig rolle i Afrika som kontinentets politiske og økonomiske sværvægter med global indflydelse på en række områder. Sydafrika er derfor også en vigtig partner for Danmark i globaliseringen. Dette politikpapir sætter rammen om Danmarks samarbejde med Sydafrika, politisk og økonomisk, i de kommende år.

I mange år støttede Danmark kampen mod det hvide mindretalsstyre i Sydafrika. Indsatsen var kendetegnet ved en stærk folkelig forankring og billeder med Nelson Mandelas løsladelse og lederskab som historisk milepæle. Efter Sydafrikas overgang til demokrati var udviklingssamarbejdet det centrale i dansk Sydafrika-politik, på trods af at Sydafrika var rigere end de lande, dansk bistand som hovedregel går til. Det skyldtes et ønske om at støtte Sydafrikas overgang til frihed og demokrati.

Det seneste årti har Sydafrika oplevet hastig forandring. Sydafrika er i dag en af de mest spændende vækstøkonomier, der trods den sydafrikanske økonomis fortsat begrænsede størrelse, har særdeles gode vækstudsigter koblet med en stor og i stigende grad købedygtig befolkning. Sydafrika er desuden præget af markedsvenlige politikker og politisk stabilitet, der sikrer et attraktivt investerings- og handelsklima. Kombineret med sin placering, gode infrastruktur og stærke banksektor er Sydafrika på mange måder en god indgang til Afrika.

Trods de mange fremskridt og nye muligheder er Sydafrika ikke uden udfordringer. Stor indkomstskævhed, arbejdsløshed og fattigdom præger fortsat landet. Problemerne med stor kriminalitet og HIV/AIDS samt de generelle udfordringer på sundhedsområdet er også betydelige. Der til kommer et uddannelsessystem, der mange steder på grundskole- og gymnasiumniveau halter langt bagefter, mens der samtidig på enkelte universiteter uddannes topkandidater.

Danmarks forhold til Sydafrika har også ændret sig det seneste årti. På grund af de nordiske landes stærke støtte til ANC gennem apartheidperioden, har Danmark i mange år haft en særstatus i Sydafrika. Over tid er det naturligt, at denne historiske forbindelse får mindre betydning. Sydafrika er en central regional aktør, hvis internationale position bl.a. illustreres af G20 medlemskabet. Især samarbejdet med BRIK-landene (Brasilien, Rusland, Indien og Kina) spiller en øget rolle.

Senest har Sydafrika meldt sig stærkere ind i kampen mod klimaforandringer og landet er vært for FN's Klimatopmøde i 2011. Sydafrika indtager derudover en aktiv rolle som mægler i konflikter på det afrikanske kontinent, bl.a. gennem Samarbejdsorganisationen for det Sydlige Afrika (SADC) og den Afrikanske Union (AU), og er blevet en bistandsdonor i Afrika.

Trods disse ændringer i forholdet mellem Danmark og Sydafrika er der fortsat et solidt fundament for et tæt samarbejde, også selvom vi fra dansk side ikke længere har samme automatiske adgang til dialog med sydafrikanske partnere som tidligere. Danmark skal i fremtiden være en aktiv partner og konstruktiv aktør i Sydafrikas vækst og landets stigende politiske indflydelse på det afrikanske kontinent og i syd/syd samarbejdet. Målet er dobbelt: Vi skal være bedre i stand til at opfange de mange spændende nye politiske og økonomiske muligheder, som et samarbejde med Sydafrika byder på, og som vil være til gavn for Danmarks rolle og placering i globaliseringen. På kort sigt skal vi bistå med strategiske bistandsindsatser, dog på et reduceret niveau. Samlet er der

tale om et bredere partnerskab for fremtiden baseret på varetagelse af danske og fælles interesser. Det kommercielle samarbejde vil være et afgørende element fremover, men vi skal udnytte, at der med hensyn til f.eks. freds- og stabilitetsindsatser i Afrika, opbygning af stærkere afrikanske institutioner, fremme af demokrati og menneskerettigheder samt den internationale værdidebat er en stor fællesnævner mellem vores to lande.

SYDAFRIKA I FORANDRING OG **VÆKST** – MEN FORTSAT UDFORDRINGER

SYDAFRIKA PÅ VEJ

Sydafrika har gennemgået store forandringer siden overgangen til demokrati i 1994. Demokratiets spilleregler er godt forankret i en solid forfatning og moderne lovgivning. Der har været afholdt fire nationale valg. Medierne er frie, domstolene uafhængige, og civilsamfundet er aktivt. Alle emner af samfundsmæssig betydning behandles politisk, debatteres aktivt i det offentlige rum og behandles – hvis nødvendigt – i retssystemet.

ANC regeringen med daværende præsident Nelson Mandela i spidsen overtog i 1994 en økonomi, der var isoleret og på randen af sammenbrud. Gennem en stram økonomisk politik med vægt på makroøkonomisk stabilitet, finans- og pengepolitisk disciplin samt fremme af udenlandske investeringer har de skiftende ANC-regeringer – senest regeringen med Jacob Zuma i spidsen – gennem et langt sejt træk opbygget en stærk økonomi med vækstrater, der i årene indtil den internationale recession i 2008/9 lå på 4-5 % pr. år. Genopretningen af økonomien er sket samtidig med opbygningen af rammerne for en velfærdstat, der omfatter sundhed, uddannelse, pensioner og sociale ydelser til fattige, særligt børnefamilier. Der er foretaget massive investeringer i infrastruktur, herunder i forbindelse med VM i fodbold i 2010. Disse offentlige tiltag er gennemført uden, at det offentlige underskud og gælden er større end i etablerede demokratier, der ikke har en tilsvarende tung social arv i bagagen.

FORTSAT UDFORDRINGER

Sydafrika står fortsat over for store udfordringer. Der er behov for forbedring af finansadministrationen i den offentlige sektor, og der skal sættes hårdere ind mod korruption og misbrug. Sociale ydelser når ikke frem til alle borgere i udkantområderne, eller er af en utilfredsstillende kvalitet. Mangel på tilstrækkeligt uddannede medarbejdere i den offentlige sektor er en væsentlig forklaring. Desuden hersker der næsten monopoltilstande på flere områder, hvilket giver skævheder, ineffektivitet, høje priser og manglende konkurrence i visse områder i den private sektor. Regeringspartiet ANC med støtte fra dets to alliancepartnere – fagbevægelsen og kommunistpartiet – nyder dog fortsat så stor popularitet i befolkningen pga. kampen mod apartheid, at det opnår vælgertilslutning på 60-70 % ved de nationale valg.

På det sociale område ses også et blandet billede. Gennemsnitlevialderen er på 48,2 år for mænd og 51 år for kvinder – og faldende. Dette skyldes især omfanget af HIV/AIDS, hvor det vurderes, at ca. 18 % af Sydafrikas befolkning mellem 15 og 49 år er smittet. Livsstilssygdomme som diabetes udgør ligeledes en stigende fare for folkesundheden.

Uddannelse halter fortsat bagefter især blandt sorte og farvede. Selvom 98 % af alle børn tilmeldes grundskolen, er det kun få, som får en videregående uddannelse. Resultatet er blandt andet manglende kvalificeret arbejdskraft i mange sektorer, hvilket er en hæmsko for endnu højere vækst og et forbedret niveau i den offentlige sektor.

Det har vist sig meget vanskeligt at få løftet de store grupper af sorte og farvede ud af fattigdommen. Tiltag som udbygningen af velfærdsstaten og omfattende positiv særbehandling, der tilgodeser netop disse grupper, har dog medvirket til at reducere fattigdommen. Alligevel lever over 40 % af befolkningen under fattigdomsgrænsen (som den defineres i Sydafrika), og arbejdsløsheden udgør mellem 25 og 40 %, afhængig af opgørelsesmetoderne, og rammer særligt den unge del af befolkningen og de lavt uddannede.

En af Sydafrikas allerstørste udfordringer ligger i den store forskel, der er mellem rige og fattige. De fattige lever oftest under kummerlige forhold i store townships i udkanten af byerne eller i landområderne og har begrænset adgang til arbejdsmarkedet og sociale ydelser. De rige har en levestandard, der ligger på højde med eller over den europæiske. Forskellen er blevet større, ikke mindre, i tiden efter demokratiets indførelse. Desuden er der fortsat stor sammenhæng mellem fattigdom og farve, således at hovedparten af de sociale problemer og den medfølgende kriminalitet hovedsageligt findes i de sorte og farvede befolkningsgrupper. Kriminaliteten er fortsat på et uaceftabelt højt niveau, men har dog været faldende de sidste 3-4 år.

Fakta om sydafrikanske samfundsforhold:

- Sydafrikas befolkning udgør 49,3 millioner mennesker – 9 gange så mange indbyggere som i Danmark (Danmark 5,5 millioner)
- Sydafrikas befolkningstilvækst er på 1,3 % i forhold til Danmarks 0,7 %. Kvinder i Sydafrika får i gennemsnit 2,4 børn. Det tilsvarende tal for Danmark er 1,9 barn
- Sydafrikas areal er 1.219.100 km² – over 28 gange så stort som Danmark (Danmark 43.100 km²)
- Sydafrika har 11 officielle sprog
- 43 % af Sydafrikas parlamentsmedlemmer er kvinder (Danmark 38 %)
- Den forventede levealder i Sydafrika er 50,5 år (Danmark 78 år)
- Ca. 79 % af Sydafrikas befolkning er sorte, ca. 9 % er hvide, 9 % er farvede og ca. 3 % er af indisk oprindelse
- I Sydafrika lever 57 % af befolkningen i byområder (Danmark 86 %)
- Sydafrika består af mange unge mennesker – medianalderen i Sydafrika er 24 år (Danmark 40 år).

.....
Kilder: Danmarks Statistik, the World Fact Book, Folketinget.dk, South Africa Survey 2008/9

SYDAFRIKAS UDENRIGSPOLITIK – STYRKET POLITISK **DIALOG**

SYDAFRIKAS ÆNDREDE UDENRIGSPOLITISKE PRIORITETER

Sydafrikas udenrigspolitik orienterer sig først og fremmest mod det sydlige Afrika, det afrikanske kontinent og derefter relationer til andre lande på den sydlige halvkugle. Særligt store vækstøkonomier som Brasilien, Indien og Kina fremstår som strategiske partnere for Sydafrika. Først længere nede på listen kommer Sydafrikas relationer til lande på den nordlige halvkugle, herunder EU-landene, Danmark og de øvrige nordiske lande.

Selvom Danmark – bl.a. sammen med de øvrige nordiske lande – historisk har haft et særligt forhold til Sydafrika, formet under kampen mod apartheid og årene med et omfattende bistandsprogram, er der således i dag en ny virkelighed, hvor der skal arbejdes hårdere på at finde samarbejdsområder af fælles interesse. Vi har fra dansk side i dag ikke samme automatiske adgang til dialog med sydafrikanske partnere som tidligere.

I 2009 blev der på ministerniveau underskrevet en erklæring om regelmæssig politisk dialog. Erklæringen har resulteret i en række møder på ministerniveau og på højt embedsmandsplan. Gensidige besøg af parlamentsdelegationer har også fundet sted.

Sydafrika er medlem af G20 og var ikke-permanent medlem af FN's sikkerhedsråd 2007-2008 (og kandidat til 2011-2012). Sammen med Brasilien, Indien og Kina udgør Sydafrika BASIC-landene, der spiller en vigtig rolle i forbindelse med forhandlingerne om en ny klima-aftale. FN's Klimatopmøde i 2011 (COP17) vil finde sted i Sydafrika.

Sydafrika har været hovedaktøren bag udviklingen af Afrika renæssance-visionen og er en af hovedinitiativtagerne bag etableringen af den Afrikanske Union (AU) og the New Partnership for Africa's Development (NEPAD). Sydafrika er desuden en af drivkræfterne i Samarbejdsorganisationen for det sydlige Afrika (SADC). Sydafrika spiller således en væsentlig rolle i etableringen af en afrikansk politisk og sikkerhedsmæssig arkitektur, der rækker udover nationalstaterne, som kan bidrage til løsningen af kontinentets konflikter og problemer samt fremme økonomisk integration. Sydafrika indtager en aktiv mæglerrolle i konflikter rundt om på kontinentet som i Burundi, Elfenbenskysten, DRC og for indeværende Zimbabwe. Landet er også ved at etablere sin egen bistandsorganisation, der ventes at ville fokusere på bistand til andre lande i Afrika.

Sydafrikas vigtige rolle på det afrikanske kontinent både bilateralt, regionalt og kontinentalt gør landet til en vigtig partner for Danmark. Danmark har i mange år været aktiv på bistandsområdet i Afrika. Med Danmarks stigende engagement i skrøbelige stater, ønsket om at bistå med løsning af konflikter og fremme af det regionale samarbejde i Afrika er det af stor betydning at have en tæt politisk dialog med Sydafrika. Hertil kommer vigtigheden af samarbejdet med Sydafrika om globale udfordringer, hvor ikke mindst samarbejdet i FN-regi vil have stor betydning.

Danmarks mangeårige erfaringer på bistandsområdet i Afrika vil være et værdifuldt input til Sydafrikas bestræbelser på at opbygge en bistandsorganisation.

EU-SAMARBEJDETS STIGENDE BETYDNING

EU samarbejdet er en vigtig indgang for Danmarks relation til Sydafrika. EU og Sydafrika deler

fælles værdier som demokrati, menneskerettigheder, respekt for lov og orden, god regeringsførelse, ligestilling, kampen mod fattigdom og for fremme af bæredygtig udvikling. EU er Sydafrikas største handelspartner og EU er fortsat en vigtig bistandsaktør i Sydafrika.

På denne baggrund etablerede EU i 2006 et strategisk politisk partnerskab med Sydafrika¹ med fokus på globale, kontinentale og regionale spørgsmål af fælles interesse. Et hovedelement i dette strategiske partnerskab er fælles engagement om at fremme frihed, fred og sikkerhed samt stabilitet i verden. Partnerskabet var ledsaget af en fælles handlingsplan, der omfatter en bred vifte af emner spændende fra miljø, klima, uddannelse, transport, ICT til terrorbekæmpelse. EU-Afrika Strategien vedtaget på Lissabon Topmødet i 2008 udgør en yderligere overordnet ramme om samarbejdet mellem EU og Sydafrika.

Det strategiske partnerskab omfatter højniveau-konsultationer to gange årligt samt en række samarbejdsfora vedrørende emnerne defineret i handlingsplanen. I takt med at Lissabon traktatens bestemmelser om en fælles EU udenrigstjeneste gennemføres, vil EU's fælles udenrigstjeneste indtage en mere central rolle i dialogen mellem EU og Sydafrika. Blandt andet vil det fremover være EU's Høje Repræsentant, der vil stå i spidsen for EU's delegation til højniveau-konsultationerne, som ikke længere vil have deltagelse af repræsentanter for medlemslandene. Danmarks mulighed for at få indflydelse på dialogen mellem EU og Sydafrika vil bl.a. være i forbindelse med forberedelsen af disse møder og gennem det løbende samarbejde mellem EU's medlemslande via deres repræsentationer i Pretoria foruden samarbejdet mellem EU og AU og gennem det konkrete arbejde med implementeringen af EU-Afrika Strategien.

Sydafrika indgik i 1999 en aftale med EU om handel, udvikling og samarbejde. Aftalen udgør den grundlæggende ramme for samarbejdet mellem Sydafrika og EU. Sydafrika deltager også i dele af samarbejdet under Cotonou-aftalen mellem udviklingslande i Afrika, Vestindien og Stillehavet (AVS-landene) og EU. Sydafrika er dog ikke omfattet af aftalens bistands- og udviklings-samarbejde. I forhandlingerne om regionale økonomiske partnerskabsaftaler (EPA) mellem AVS-lande og EU deltager Sydafrika i forhandlingerne som en del af gruppen for det sydlige Afrika (kendt som SADC-gruppen). Forhandlingerne har indtil nu ikke ført til et endeligt resultat. Fra dansk side støttes arbejdet for indgåelse af udviklingsvenlige økonomiske partnerskabsaftaler.

NORDISK SAMARBEJDE MED SYDAFRIKA

Det nordiske samarbejde med Sydafrika udgør en vigtig platform for Danmark. Dels i forhold til generel politisk dialog med sydafrikanske regeringspartnere og civilsamfund dels i forhold til tematiske indsatser, som f. eks. på klimaområdet.

Som en integreret del af det nordiske samarbejde undertegnede de tre nordiske lande i 2008 en aftale med Sydafrika om trilateralt samarbejde i andre afrikanske lande, f.eks. om støtte til afholdelse af valg eller overførsel af succesfulde sydafrikanske erfaringer på andre områder.

På udenrigsministerniveau gennemføres en dialogserie mellem de nordiske lande og en kreds af lande i Afrika. Udenrigsministermødekredsen blev dannet i 2000 og består af de fem nordiske lande samt ti afrikanske lande, nemlig Benin, Botswana, Ghana, Lesotho, Mali, Mozambique, Nigeria, Senegal og Tanzania – foruden Sydafrika. Kredens strategiske fokus er at skabe bred dialog mellem de nordiske lande og en gruppe af progressive afrikanske lande i et relativt uformelt forum. I 2009 fandt det ottende møde sted i København, og det niende møde afholdtes i Senegal i 2010.

---

¹ Rådskonklusioner, 17 oktober 2006

Samarbejde på det politiske område omfatter bl.a.:

- Gennemførelse af regelmæssige politiske højniveaukonsultationer med henblik på at fremme gensidige danske og sydafrikanske interesser, herunder nationalt, regionalt og internationalt
- Øget besøgsudveksling mellem Danmark og Sydafrika, herunder ministerbesøg og parlamentsdelegationer
- Styrket fælles nordisk dialog med Sydafrika med henblik på gennemførelse af den trilaterale aftale med Sydafrika om at gennemføre bistandsprojekter om f. eks. fremme af demokrati, god regeringsførelse og sociale sektorer i andre lande i Afrika
- Aktiv dansk indsats i EU om den fælles politik i forholdet til Sydafrika, der bl.a. tager sigte på at øge Sydafrikas indsats på freds- og sikkerhedsområdet, herunder særligt i forhold til løsning af politiske kriser og konflikter i Afrika og på at styrke samarbejdet mellem EU og Sydafrika på dette område samt på øvrige områder af strategisk betydning
- Intensiveret samarbejde med Sydafrika i multilaterale fora, herunder i FN
- Regelmæssig dialog, både bilateralt og i EU-regi, med Sydafrika om aktuelle sager i AU og SADC
- Styrket samarbejde med tænketanke og civilsamfundsorganisationer baseret i Sydafrika om fremme af fred, sikkerhed og demokrati samt økonomisk integration i det sydlige Afrika
- Udveksling af erfaringer fra danske bistandsindsatser i Afrika, både bilateralt og regionalt.

.....

KOMMERCIELT SAMARBEJDE OG INVESTERINGER – NYE MULIGHEDER

Sydafrikas styrkede økonomi og integration i verdensøkonomien efter apartheid placerer i dag landet blandt nogle af de mest interessante vækstøkonomier. BRIK-landene (Brasilien, Rusland, Indien og Kina) udgør første række af vækstøkonomier, og lande som Sydafrika, Mexico, Tyrkiet, Indonesien og Polen betragtes som anden bølge. Der er tale om meget forskellige lande, som ikke følger samme økonomiske eller politiske udviklingsmodel, men som alligevel har to væsentlige fællestræk: Store befolkninger og gode økonomiske vækstudsigter. Sydafrikas vækstrater vil ikke ligge på samme høje niveau som de tilsvarende i Kina, Indien eller Brasilien i nær fremtid, men forventes at overstige niveauet i EU15 og OECD-området, som illustreret nedenfor.

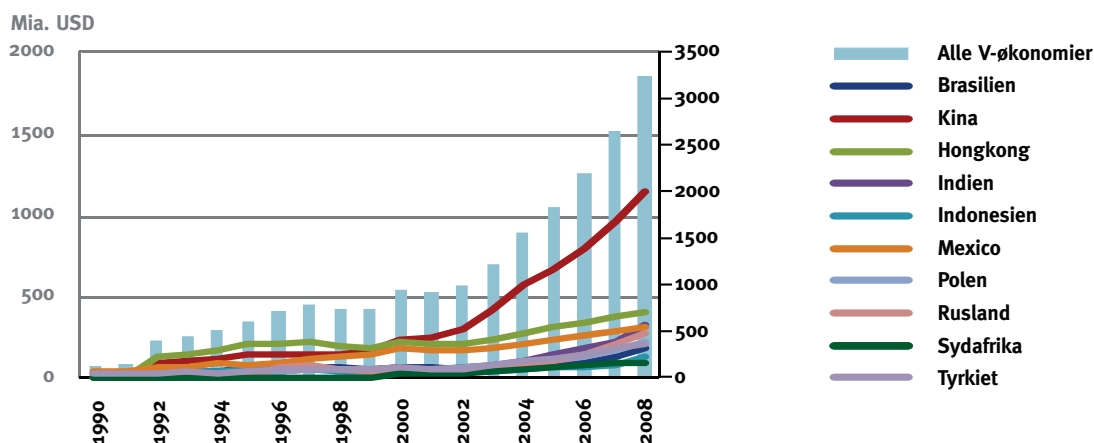
Oversigt over vækstrater som andel af BNP for EU15, OECD og Sydafrika

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	
3,9	1,9	1,2	1,2	2,3	1,9	3	2,6	0,5	-4,2	0,8	1	1,5	1,7	1,8	EU 15	
4	1,2	1,5	1,9	3,1	2,6	3	2,6	0,4	-3,4	2	1,5	1,9	2	2,1	OECD	
4,2	2,7	3,7	2,9	4,6	5,3	5,6	5,5	3,8	-1,8	2,8	3,7	4,5	3,8	3,2	SYDAFRIKA	

Kilde: Eksportrådet

Øget udenrigshandel

Udvikling i udvalgte vækstøkonomiers vareimport 1990-2008

Kilde: UNCOMTRADE

Væksten i vækstøkonomierne resulterer i en stigende udenrigshandel. Af figuren fremgår stigningen i vareimporten for en række vækstøkonomier i perioden fra 1990 – 2008. Siden 2000 har Sydafrika mere end fordoblet importen, (227 procent).

Som i en række andre vækstlande forventes købekraften at stige i Sydafrikas høj- og mellemindkomstgrupper, i takt med at væksten tiltager. Dertil kommer, at landets lavindkomstgrupper udgør et potentielt stort markedsegment. Det sydafrikanske marked frembyder således betydelige afsætningsmuligheder.

Dansk-sydafrikansk samhandel

Trods Sydafrikas vækstrater og stigende vareimport har dansk-sydafrikansk samhandel ligget på et relativt lavt om end svagt stigende niveau siden 2004 og traditionelt været fokuseret på farmaceutiske og medicinske produkter, maskiner og maskindele.

Dansk eksport til Sydafrika og import fra Sydafrika						
Mio. DKK	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Eksport	968	1.075	1.280	1.507	1.333	1.239
Import	1.053	1.185	1.569	1.267	1.637	897
Balance	-85	-110	-289	240	-304	343

Kilde: Danmarks Statistik (marts 2010)

MULIGHEDER FOR DANSKE VIRKSOMHEDER I SYDAFRIKA

Forventningerne til Sydafrikas vækstrater, fortsat stigende vareimport, forøgede købekraft i flere indkomstsegmenter og strategiske placering som indgang til andre dele af det afrikanske kontinent gør det sydafrikanske marked særdeles interessant for danske virksomheder indenfor en række sektorer. Danske virksomheder vil både gennem øget samhandel og investeringer kunne bidrage med overførsel af know-how og teknologi og konkrete eksportartikler, der matcher efterspørgsel og behov i landet indenfor bl.a. fødevarerproduktion og forarbejdning, farmaceutiske produkter og systemeksport indenfor sundhedssektoren, alle former for vedvarende energi og energieffektivisering, fiskeri og aquakultur. Nedenstående boks vedr. fakta om Sydafrikas økonomi understreger yderligere potentialet i at styrke og udbygge det kommercielle samarbejde mellem Danmark og Sydafrika på en række områder.

Som det er tilfældet for alle vækstøkonomier, skal konkrete forretningsmuligheder kvalificeres. Også i Sydafrika er kommercielt samarbejde forbundet med andre udfordringer end dem, der kendes fra Danmarks nærmarkeder. Kendskab til politiske, kommercielle, samfundsmæssige og kulturelle forhold samt sikkerhedssituationen inklusive kriminaliteten og tilstedeværelse på markedet er en stor fordel. Betydningen af politiske tiltag kan illustreres med regeringens handlingsprogram "Broad Based Black Economic Empowerment" (BBBEE), der er rettet mod at stille tidligere marginaliserede grupper bedre i erhvervslivet og på arbejdsmarkedet. Ud fra en traditionel kommerciel tilgang kan programmet umiddelbart opfattes som en forhindring for kommercielt samarbejde eller en risiko. Hvis kravene under BBBEE indtænkes strategisk som en del af en dansk virksomheds arbejde med samfundsansvar, kan "forhindringen" vendes til en branding-mulighed. Eksemplet illustrerer vigtigheden af at få afdækket relevante (politiske) risici for at kunne vurdere reelle forretningsmuligheder.

Fakta om Sydafrikas økonomi:

- Sydafrika er verdens 32. største økonomi målt på BNP (Danmark 31. største)
- Sydafrikas BNP svarer til ca. halvdelen af det samlede afrikanske BNP
- Sydafrika havde i 2008 en årlig vækstrate i BNP på 3,1 %
  - Tilsvarende var Danmarks på -1,1 %
- Sydafrika har en omfattende forsknings- og teknologi sektor og var det første land der kunne konvertere kul til olie
- Ca. 68 % af Sydafrikas energiforbrug kommer fra kul i 2009. Sydafrika er verdens 14. største udleder af CO₂
- Sydafrika har verdens 31. største arbejdsstyrke, er verdens 18. største producent af elektricitet, og har det 11. længste jernbanespor og 18. længste netværk af veje
- På Global Competitiveness indekset lå Sydafrika nr. 45 og Danmark nr. 5 i 2009
- I 2008 tog det 22 dage at starte et firma i Sydafrika (nede fra 35 dage i 2005) – i samme periode har det taget 6 dage i Danmark
- Sydafrikas og Danmarks sammensætning af BNP ift. sektorer er meget lig hinanden (Sydafrika: landbrug: 3,3 %, industri: 33,7 % og service: 63 % vs. Danmark: landbrug: 4,6 %, industri: 30,7 % og service: 64,7 %)
- I 2008 lå Sydafrika nr. 9 på listen over mest vinproducerende lande (svarer til 11% fremgang i vinvolumen fra året før).

.....
Kilder: IMF, Verdensbanken, Invest in South Africa 2009, World Economic Forum, Danmarks Statistik, the World Fact Book, South Africa Survey 2008/, Wine Institute

INTERESSANTE SEKTORER FOR DANSKE VIRKSOMHEDER

De senere år har vist nye muligheder indenfor energiområdet, særligt vedvarende energi såsom vindenergi og solenergi samt energieffektivitet. Det skyldes især en større energikrise i Sydafrika, hvor energiforsyningen i første halvdel af 2008 ikke kunne følge med efterspørgslen men også Sydafrikas frivillige klimaforpligtelser. Selvom Sydafrika fortsat vil modtage hovedparten af sin elektricitet fra kulkraftværker, herunder to store nye værker der bygges i disse år, forventes de første vindmølleparker og solenergianlæg at være etableret i 2011.

Også andre sektorer byder på muligheder for danske virksomheder. Det gælder bl.a. informationsteknologi og kommunikation, hvor Sydafrika – og Afrika generelt – halter langt bagefter, blandt andet på grund af beskedne bredbåndskapacitet og manglende konkurrence. Men de forhold er under forandring i Sydafrika. Blandt andet er mobiltelefoni, internet baseret transaktioner i stærk vækst. Det er områder, hvor Danmark er blandt de førende. Endelig er der potentiale indenfor mere traditionelle sektorer som sundhedssektoren (farmaceutiske produkter og systemeksport såsom f.eks. affaldshåndtering og elektroniske patientjournaler), landbrug (særligt hvis kombineret med biomasseanlæg), fødevarerproduktion og forarbejdning, fiskeri og akvakultur samt minedrift. Disse områder har fortsat stor betydning for Sydafrika og repræsenterer områder, hvor danske virksomheder har særlige kompetencer.

RÅDGIVNING OM KOMMERCIELT SAMARBEJDE I SYDAFRIKA

Danske virksomheder med interesse i at undersøge konkrete muligheder for at starte virksomhed, eksportere eller finde en partner i Sydafrika anbefales at kontakte de statslige danske aktører, som kan hjælpe med finansiering samt kommerciel og politisk rådgivning til danske virksomheder i udlandet. Det er Eksportrådet, Udenrigsministeriet, Eksport Kredit Fonden (EKF), Industrialiseringsfonden for Udviklingslandene (IFU) og Danida under Udenrigsministeriet. De fire organisationer samarbejder i det såkaldte GoGlobal samarbejde. (www.goglobal.dk)

De statslige danske aktører, der rådgiver danske virksomheder i Sydafrika

Eksportrådet, Udenrigsministeriet (Ambassaden i Pretoria)

Eksportrådet rådgiver om bl.a. markeds- og eksportmuligheder, partnersøgning, politisk risikohåndtering, lovgivning, centrale aktører på markedet og virksomheders samfundsansvar (CSR), herunder BBBEE. Derudover tilbyder Eksportrådet hjælp til bl.a. udstillinger, markedsføring og procedurer omkring told og afgifter. (www.ambpretoria.um.dk)

Eksport Kredit Fonden (EKF)

EKF sikrer dansk erhvervsliv mod kommercielle og politiske risici ved internationale forretninger på markeder med forhøjet risiko. EKF finansierer med eksportgarantier, lån og aktiekapital. (www.ekf.dk)

IFU (kontor i Johannesburg)

IFU er rådgiver og aktiv medinvestor for danske virksomheder, der etablerer sig i udviklingslande. Investeringen kan ske som lån, aktiekapital eller mezzaninfinansiering. IFU har gennemført investeringer i mere end 30 projekter til en samlet værdi af ca. 106 mio. kroner gennem de seneste 15 år. (ifujnb@ifu.dk)

Danida (Ambassaden i Pretoria)

Ambassaden i Pretoria engagerer endvidere dansk erhvervsliv i at bidrage til fattigdomsorienteret lokal erhvervsudvikling under Danidas erhvervsinstrumenter gennem støtte til teknologioverførsel, træning af lokale virksomheder, CSR-aktiviteter og rentefrie lån. Disse bistandsindsatser uddybes i kapitel 6. (www.ambpretoria.um.dk)

.....

Det kommercielle og investeringssamarbejdet omfatter bl.a.:

- En styrkelse af Eksportrådet og Udenrigsministeriets kommercielle og politiske rådgivning af danske virksomheder med fokus på:
  - Muligheder indenfor sektorer, hvor Danmark står stærkt internationalt, og hvor der er efterspørgsel i Sydafrika, ikke mindst vedvarende energi og energieffektivitet,
  - Samfundsforhold og lovgivning samt virksomheders samfundsansvar, herunder flere tilbud om virksomhedsrådgivning indenfor CSR og BBBEE
  - Politiske kontakter og rådgivning
  - Partnersøgning
  - Markedsanalyser
  - Nye markedssegmenter som MOB og BOP

- Afsøgning af kommercielle muligheder i andre dele af Afrika med udgangspunkt i Sydafrika og sydafrikanske virksomheder og kompetencer
- Overvågning af finansieringsmuligheder til større udviklingsprojekter i det sydlige Afrika
- Styrket koordinering af de statslige aktørers indsats gennem GoGlobal-samarbejdet
- Fastholdelse af B2B programmet i en periode og udbygning af IPD programmet, herunder BoP elementerne, således at der opnås synergieffekter med det kommercielle eksportfremmearbejde og dette spredes ud til også at dække townships og andre fattige områder
- Fremme af danske investeringer og partnerskaber i Sydafrika indenfor de nævnte sektorer
- Aktiv indsats igennem WTO og EU for at skabe optimale rammebetingelser for Danmarks kommercielle relationer med Sydafrika.

.....

MILJØ-, ENERGI- OG KLIMAUDFORDRINGER

Sydafrikas økonomi har traditionelt været centreret om en række store energiintensive virksomheder og industrier, herunder mineindustrien. Energisektoren – der tegner sig for 15 % af nationalproduktet – baserer sig i overvejende grad på store forekomster af billige kul og elektriciteten forsynes af det nationale selskab ESKOM fra en række store kulkraftværker. Priserne på elektricitet har været blandt verdens billigste, der har været rigeligt af den, og der har derfor ikke været tradition for at indføre sparetiltag. Forbruget har generelt været højt.

Den billige energi har været med til at muliggøre Sydafrikas positive vækstrater. I 2008 stødte Sydafrika ind i forsyningsproblemer, og strømudfald fik dele af økonomien til at gå i stå i nogle måneder. Store udvidelsesplaner af strømforsyningen er accelereret og kører henover det næste årti. Det drejer sig dels om nye moderne kulkraftværker, dels om investeringer i vedvarende energi, herunder særligt solenergi og vindenergi. Dertil kommer tiltag til at indføre elektricitetsbesparende foranstaltninger.

Danmark har i flere år gennem Danida-programmer bistået Sydafrika med miljø- og energitiltag. Som led i reduktionen af den bilaterale bistand til Sydafrika løber de programmer ud indenfor de nærmeste år. Det betyder dog ikke, at samarbejdet ophører. I 2009 indgik Danmark og Sydafrika en hensigtserklæring om samarbejde på miljø- og energiområdet. Den erklæring er under gennemførelse og indeholder udover enkelte bistandselementer tillige handelsselementer samt tiltag på forsknings- og videnskabsområdet.

KLIMAFORHANDLINGER OG NATIONALE PLANER

På grund af den traditionelt energiintensive industriproduktion og den billige elektricitet ligger Sydafrika højt på listen over lande med stor CO₂-udledning. I forbindelse med det 15. Klimakonferencemøde (COP15) i København i 2009 fremlagde Sydafrika sin nationale klimaplan, der indebærer frivillig reduktion i væksten af CO₂-udledning på 34 % i 2020 og 45 % i 2045 (baseret på 2009-niveau). Klimapolitikken ventes fulgt af en national plan for, hvordan de udmeldte mål skal opnås. Sydafrika har associeret sig med Copenhagen Accord.

Sydafrika vil være vært for det 17. klimakonferencemøde (COP17) i december 2011 og spiller i øvrigt i flere sammenhænge en dynamisk og konstruktiv rolle i klimaforhandlingerne. Danmarks rolle som COP-formand i 2010 betyder, at Danmark må føre en aktiv indsats indenfor klimadiplomati. Danmark søger i den forbindelse et tæt samarbejde med kommende COP-formandskabslande.

Samarbejdet på miljø-, energi- og klimaaområdet omfatter bl.a.:

- Sparring med Sydafrika i processen op til COP16 i Mexico i 2010 og COP17 i Sydafrika i 2011, med henblik på at opnå en ambitiøs og juridisk bindende aftale på klimaaområdet og samtidig sikre, at Copenhagen Accord indgår som et centralt udgangspunkt for de videre forhandlinger i UNFCCC. Fokus vil være på at fremme den positive dynamik, som Sydafrika bringer ind i såvel gruppen af BASIC-lande, G77 og i gruppen af afrikanske lande

- Samarbejde med Sydafrika om at få inddraget de afrikanske lande i klimaforhandlingerne og sikring af at disse landes interesser tilgodeses i klima øjemed med særlig vægt på tilpasningsbehov og –indsats ud fra en vurdering af de afrikanske landes sårbarhed
- Samarbejde om at styrke de afrikanske landes rapportering af klimarelevante forhold
- Udstationering af en klimaattaché ved ambassaden i Pretoria med ressort i Klima- og Energiministeriet frem til COP17 i Sydafrika er afviklet
- Deltagelse i regionale initiativer som f.eks. samarbejdet om integreret vandresourceforvaltning, regionalt energisamarbejde og CDM
- Overførsel af danske erfaringer med at få etableret de nødvendige strukturer og rammeværk for indførslen af vedvarende energi
- Styrket gennemførelse af den erklæring om samarbejde om miljø og energi, som blev underskrevet af Danmark og Sydafrika i 2009.

.....

BISTANDSSAMARBEJDE MED REGIONALT OG ERHVERVSMÆSSIGT **FOKUS**

Sydafrika er et land, som går fra at være modtager af udviklingsbistand til selv at være donor. Allerede nu udgør den indkomne udviklingsbistand under 1 % af det sydafrikanske offentlige budget. På trods af den begrænsede volumen udfylder den internationale bistand stadig en vigtig rolle. Gennem bistanden ydes der teknisk støtte. Ligeledes overføres erfaringer fra andre lande til det sydafrikanske samfund, der fortsat er præget af nye institutioner under fortsat finjustering og politikker, der løbende videreudvikles. Tilsvarende er der områder, hvor Sydafrika ikke adskiller sig væsentligt fra mere traditionelle udviklingslande – det gælder bl.a. som nævnt på sundheds- og uddannelsesområdet samt desuden på bolig- og infrastrukturområdet i dele af landet.

En proces med at omlægge og reducere den danske bistand til Sydafrika blev indledt i 2007, som fastslået i regeringens Afrika Strategi. Bistandsmidler anvendes således alene på områder, der vurderes at have en særlig strategisk betydning og som kan bidrage til at sikre, at den sorte befolkning får bedre muligheder for at deltage i erhvervslivet, korrupsionsbekæmpelse og bekæmpelse af HIV/AIDS, foruden fremme af ligestilling. Danmarks regionale engagement inden for fred, sikkerhed, demokratisering og regional økonomisk integration i det sydlige Afrika vil styrkes med udgangspunkt i Sydafrika.

Den fremadrettede indsats i Sydafrika gennem Danidas erhvervsinstrumenter, forstået som Business-to-Business Programmet (B2B), Innovative Partnerships for Development (IPD) Programmet og Programmet for Blandede Kreditter (BK), tager afsæt i Afrika Kommissionens anbefalinger, herunder fokus på den afrikanske ungdom og behovet for øget vækst via skabelse af nye, anstændige arbejdspladser. Fattigdomsorientering og Broad Based Black Economic Empowerment (BBBEE) er afgørende nøgleord i udvælgelsen af fremtidige projekter. Der ydes kun støtte til projekter og aktiviteter, der ikke kan realiseres uden Danida-støtte (additionalitet). Erhvervsinstrumenterne vil have særlig fokus på sektorer, hvor der er et betydeligt udviklingspotentiale og et lokalt behov. Således vil støtten via BK koncentrere sig indenfor klima- og energisektoren. B2B Programmet vil ligeledes fokusere på disse sektorer samt på landbrugs- og miljøsektorerne.

For IPD Programmet skal såvel strategiske "Corporate Social Responsibility" (CSR) som "Base of the Pyramid" (BoP) projekter i Sydafrika forsøges støttet. BoP-projekterne skal blandt andet tage udgangspunkt i det store og i stigende grad produktions- og købestærke markedsegment, der findes i de sydafrikanske townships.

Indsatsen, som specifikt rettes mod bilaterale aktiviteter i Sydafrika, vil fra 2012 beløbe sig til ca. 25 mio. kr. om året i nye tilsagn. B2B, IPD og BK programmernes volumen vil løbende blive justeret. Aktiviteter af regional karakter planlægges at beløbe sig til ca. 30 mio. kr. om året i nye tilsagn fra 2012. Der er tale om en kraftig reduktion i den bilaterale bistand, der indtil 2009 udgjorde i området 100-150 mio. kroner årligt i forbrug. Den finansielle ramme revurderes efter 2013.

Det fortsatte bistandssamarbejde med strategiske indsatser omfatter bl.a.:

- Indsatser til fremme af den sorte befolkningsgruppes deltagelse i erhvervslivet/jobskabelse herunder udvikling af færdigheder ("skills") samt indsatser til bekæmpelse af korruption
- Fastholdelse af B2B Programmet i en periode med fokus på udvalgte sektorer (miljø, landbrug, klima og energi) for gennem træning og teknologioverførsel at bidrage til social og økonomisk udvikling
- Videreudvikling af IPD Programmet (gennem strategiske CSR- og BoP-projekter) med fokus på at støtte partnerskaber, der adresserer udfordringerne blandt Sydafrikas fattigste
- Fokusering af Blandede Kreditter på klima- og energisektoren, hvor Sydafrika står over for store udfordringer, og hvor der vurderes at være gode muligheder for at drage fordel af danske virksomheders kernekompetencer
- Indsatser til bekæmpelse af HIV/AIDS og vold mod kvinder og børn samt fremme af ligestilling
- Indsatser til styrkelse af Sydafrikas regionale engagement inden for håndtering af konflikter, fremme af demokrati og regional økonomisk integration, herunder på området for vedvarende energi.

.....

VIDENSKAB, KULTUR, **FORSKNING** OG BORGERSERVICE

Globaliseringen stiller stadig øgede krav til viden, innovation og kulturforståelse. Et øget samarbejde inden for videnskab, kultur og forskning mellem Danmark og Sydafrika vil være til fordel for begge parter. Sydafrika har forskningsmiljøer, der udgør interessante samarbejdspartnere for danske forskere. Traumamedicin og nano-teknologi er eksempler. Fra sydafrikansk side efterspørges blandt andet dansk know-how inden for vedvarende energi og energieffektivitet.

Der eksisterer et ad-hoc samarbejde mellem danske forskere, universiteter, virksomheder og innovationsmiljøer og tilsvarende grupper i Sydafrika. Samarbejdet skal ikke formaliseres ved regeringsaftaler, men eksisterende rammer for samarbejde – herunder finansieringsmulighederne – kan i højere grad synliggøres. Udover de danske programmer eksisterer en række EU-programmer. Begge områder vil få øget opmærksomhed i styrkelsen af partnerskabet mellem Danmark og Sydafrika.

Otte danske universiteter er gået sammen om en fælles tilgang til kapacitetsopbygning og samarbejde inden for forskning og uddannelse i udviklingslandene, som beskrives i rapporten ”Building Stronger Universities in Developing Countries” fra efteråret 2009. De syv platforme, der præsenteres i rapporten, vil bl.a. give muligheder for tættere og mere formelt samarbejde mellem danske og sydafrikanske universiteter.

Sydafrika har et dynamisk og internationalt anerkendt kulturliv, der også i stigende grad tiltrækker sig interesse i Danmark. Det kulturelle område – kunst, film, musik, dans, turisme og sport – frembyder gode muligheder for samarbejde og udveksling.

Globaliseringen stiller øgede krav til ”branding” af lande. Regeringen lancerede i 2006 en handlingsplan for offensiv global markedsføring af Danmark. Denne plan har til formål at udvide kendskabet til Danmark herunder blandt andet den danske samfundsmodel.

Det kan forventes, at et stigende antal danske turister, studerende og repræsentanter for virksomheder, kultur- og forskningsinstitutioner vil opholde sig i Sydafrika i kortere eller længere tid. Antallet af adoptioner fra Sydafrika til Danmark er nu oppe på 70 om året – og voksende. Og mere end 2.000 sydafrikanere søger hvert år visum til Danmark; de fleste for at besøge danskere eller i forretningsøjemed.

Samarbejde om videnskab, kultur, forskning og borgerservice omfatter bl.a.:

- Styrkelse af kultursamarbejdet mellem Danmark og Sydafrika, blandt andet opbygning af netværk, videns- og informationsdeling mellem relevante partnere. Danske hovedaktører kunne være Center for Kultur og Udvikling, Kunststyrelsen, de danske kunstfaglige organisationer samt civilsamfundet
- Styrkelse af partnerskabet inden for forskning og videnskab gennem fokus på etablering af mere faste samarbejdsformer og oplysning om finansieringsmuligheder
- Sikring af en optimal betjening af danskere og sydafrikanere, der søger visum eller har behov for hjælp med andre borgerserviceopgaver, herunder gennem udlicitering af dele af visumprocessen
- Et forøget kendskab til Danmark i Sydafrika gennem målrettede offentlighedskampagner (Public Diplomacy).

.....

UDENRIGSMINISTERIET

Danmark – Sydafrika
Partnerskab for fremtiden
Juni 2010

Udgiver

Udenrigsministeriet
Asiatisk Plads 2
1448 København K

Telefon: 33 92 00 00
Fax: 32 54 05 33
E-mail: um@um.dk
Internet: www.um.dk

Design: Herrmann & Fischer as
Tryk: Udenrigsministeriet

Publikationen kan downloades eller bestilles på:
www.danida-publikationer.dk

Teksten kan citeres frit

ISBN 978-87-7087-411-3 (trykt version)
ISBN 978-87-7087-412-0 (internet version)

